

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่นของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์: กรณีศึกษาตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนตั้งแต่พ.ศ.2540-2552 (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน และ (3) เพื่ออธิบายและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่นตั้งแต่พ.ศ.2540-2552 โดยอาศัยกรอบแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจและอิทธิพล แนวคิดเกี่ยวกับชนชั้นนำและการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ และแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ภายใต้กระบวนการตั้งคำถามการวิจัยคือ (1) ชุมชนตำบลแม่สลองนอกมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมตั้งแต่พ.ศ.2540-2552 อย่างไร (2) มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน และ (3) การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่นตั้งแต่พ.ศ.2540-2552 หรือไม่ อย่างไร

โดยกระบวนการในการหาคำตอบในการวิจัยครั้งนี้ ทำการวิเคราะห์โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จากการรอบประเด็นคำถามที่ผู้ศึกษาได้กำหนดขึ้น ตลอดจนการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participation Observation) และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) โดยผู้ศึกษาทำการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการสามเส้า (Triangulation) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมไว้ โดยสามารถสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

6.1 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยในเชิงพื้นที่และการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่นของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์: กรณีศึกษาดำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ซึ่งข้อค้นพบจากการศึกษา ผู้ศึกษาสามารถแบ่งประเด็นสรุปและอภิปรายผล ตามคำถามในการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ (1) ศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนตั้งแต่พ.ศ.2540-2552 และข้อที่ (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเป็นผลสืบเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐต่อกลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในแง่ของนโยบายและการปฏิบัติกล่าวคือตั้งแต่พ.ศ.2513 ประเทศไทยได้เข้าไปดำเนินการปลดอาวุธให้กลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติมีการวางอาวุธและจัดตั้งเป็นหมู่บ้านราษฎรและดำเนินการพัฒนาความเป็นอยู่และส่งเสริมอาชีพ และนับตั้งแต่พ.ศ.2527 เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางการเมืองภายในประเทศ โดยมีการลดบทบาทและความรุนแรงในต่อสู้ระหว่างอุดมการณ์คอมมิวนิสต์และรัฐไทย จนนำไปสู่สนธิสัญญา 66/2523 และ 65/2525 ของรัฐที่ยุติการต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ในด้านหนึ่ง ทำให้ประโยชน์ของกลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติต่อรัฐไทยย่อมลดลงไปด้วย จึงส่งผลให้รัฐปรับเปลี่ยนนโยบายในการดำเนินการต่อกลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติ โดยได้มีการเปลี่ยนแปลงหน่วยงานที่เข้าไปดำเนินการรับผิดชอบในชุมชนแห่งนี้ สำหรับลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนสามารถนำเสนอ ดังต่อไปนี้

ด้านเศรษฐกิจ ซึ่งผลจากความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนแห่งนี้นับได้ว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาหรือโครงการพัฒนาอาชีพและความเป็นอยู่ของรัฐกล่าวคือ ประชาชนในชุมชนมีการประกอบอาชีพที่สุจริตและไม่ไปรบกวนอาชีพของชาวพื้นเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพปลูกชาได้สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านอย่างมากหรือมากกว่าโดยเปรียบเทียบกับชุมชนพื้นราบทั่วไป เพราะกลุ่มคนเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับผู้นำทางทหาร มีโอกาสหรือมีข้อได้เปรียบในการเข้าถึงปัจจัยการผลิตกล่าวคือ ในด้านเงินทุนหรืองบประมาณ ตลอดจนการจัดหาสายพันธุ์ชาที่มีคุณภาพสูงและส่งผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ เทคนิคและเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต ส่วนในด้านของที่ดินก็มีการจัดสรร

ที่ดินทำกินให้ครอบครัวละไม่เกิน 15 ไร่ (แม้ว่าปัจจุบันจะประสบปัญหาที่ดินไม่เพียงพอกับการประกอบอาชีพ แต่ก็มีกลุ่มคนอีกกลุ่มในพื้นที่ที่ครอบครองที่ดินมากกว่า 100 ไร่เป็นจำนวนมาก) และสำหรับในด้านของแรงงานนั้นในระยะแรก แรงงานส่วนใหญ่เป็นการใช้แรงงานในครอบครัวแต่ต่อมาเมื่อมีการเติบโตของการค้าทำให้มีการเปลี่ยนแปลงแรงงานจากการใช้แรงงานในครัวเรือนตามวิธีการผลิตแบบเอเชีย (Asiatic Mode of Production) มาเป็นการใช้แรงงานรับจ้างของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน โดยเฉพาะแรงงานจากกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า (ทั้งที่อาศัยอยู่ก่อนการอพยพเข้ามาของกลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติและอพยพเข้ามาพร้อมและหลังกลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติ) ซึ่งจะได้รับค่าจ้างตอบแทนเป็นรายวันหรือรับจ้างเหมาเก็บชาเป็นกิโลกรัม ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวในด้านหนึ่งถือว่าเป็นการสร้างอาชีพให้กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทำให้มีรายได้มากขึ้นและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ในอีกด้านหนึ่งก็จะพบว่า ภายในชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ต่างก็มีการติดต่อหรือมีความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในพื้นที่ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ระหว่างกลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติและกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าในลักษณะของการแลกเปลี่ยนแรงงาน ภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ในขณะเดียวกันทั้งสองฝ่ายต่างก็ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเพราะกลุ่มลูกหลานอดีตทหารจีนคณะชาติที่มีโอกาสทางด้านการศึกษาและมีสัญชาติมักจะนิยมเดินทางออกนอกพื้นที่ทำให้แรงงานที่เป็นกลุ่มคนจีนในพื้นที่ที่มีจำนวนน้อยประกอบกับคนจีนไม่นิยมรับจ้างปลูกชาวันแต่จะเป็นเจ้าของสวนชาหรือเจ้าของกิจการชาเท่านั้น

และตั้งแต่พ.ศ.2530 เป็นต้นมาชุมชนตำบลแม่สลองนอกกลายเป็นชุมชนที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วคือ อาจสืบเนื่องมาจากโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาอาชีพอุตสาหกรรมชา การจัดสรรที่ดินทำกิน ความเข้มงวดในการเดินทางเข้าออกพื้นที่ลดลงลดจนการสนับสนุนการท่องเที่ยวของรัฐที่เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่พ.ศ.2522 เนื่องจากแม่สลองนอกมีจุดแข็งหรือมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยมีลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ วัฒนธรรมประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะ แม่สลองนอกจึงกลายเป็นพื้นที่แห่งการท่องเที่ยว มีการเข้าไปท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ทำให้ชุมชนมีการเติบโตหรือมีการขยายกิจการทางด้านการค้าและการบริการมากขึ้นเช่น โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหารจำนวนมาก (ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนาเป็นย่านการค้า) ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวและนับแต่นั้นมาการท่องเที่ยวได้กลายเป็นหัวใจหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนชายแดนแห่งนี้เพราะประชาชนส่วนใหญ่ต่างก็พึ่งพาการท่องเที่ยวในลักษณะเป็นวิถีชีวิตหรือวงจรรายได้ของชุมชนกล่าวคือ กลุ่มคนจีน (ลูกหลานอดีตทหารจีนคณะชาติ) เป็นเจ้าของไร่ชา กิจการเกี่ยวกับใบชา ร้านอาหาร ที่พัก โรงแรมต่างๆ ก็ได้รับรายได้จากการให้บริการเหล่านี้ ส่วนแรงงานอาข่าหรือชาติพันธุ์อื่นๆ ก็จะมีรายได้มาจากการรับจ้างกลุ่มคนจีนในสวนชาบ้าง ในโรงแรมบ้าง ส่วนกลุ่มที่ทำการเกษตรก็สามารถเอาผลผลิตทางการเกษตรเช่น ยอดมะระหวาน ไก่ดำ มาขายให้กับ

กลุ่มคนจีน และคนเหล่านี้ก็จะนำรายได้ไปจับจ่ายใช้สอยในร้านค้าของคนจีน วงจรเศรษฐกิจของชุมชนแห่งนี้ส่วนใหญ่จึงมาจากการท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยชุมชนจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านบริการท่องเที่ยวเป็นหลักเช่น การจัดงานเทศกาลชิมชาดอกชากระบะบาน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนและเป็นการร่วมมือระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในชุมชนซึ่งทำให้เกิดความสามัคคีภายในชุมชน

ด้านการศึกษา แต่เดิมชุมชนแห่งนี้มีการจัดระบบการศึกษาตามกลุ่มชาติพันธุ์โดยกลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติซึ่งได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนผ่านโรงเรียนสอนภาษาจีน ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ แต่เมื่อรัฐไทยได้กำหนดนโยบายผสมกลมกลืน (Assimilation) ทำให้โรงเรียนสอนภาษาจีนถูกปิดตัวลงและปรับเป็นการเรียนการสอนนอกเวลาราชการ และนับแต่รัฐประกาศนโยบาย 66/23 ทำให้รัฐมีการเปลี่ยนแปลง/ปรับเปลี่ยนนโยบายต่อกลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติแต่่นโยบายทางด้านการศึกษายังคงดำเนินไปดังเช่นเดิมคือ เน้นให้การศึกษากับลูกหลานอดีตทหารจีนคณะชาติเพื่อใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนากลุ่มคนเหล่านี้ให้กลมกลืนยอมรับในวัฒนธรรมไทยและการศึกษาจะทำให้ลูกหลานอดีตทหารจีนคณะชาติมีความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยได้เป็นอย่างดีและก็จะเป็นประโยชน์ในแง่ของการตอบสนองนโยบายของรัฐ ทั้งในแง่ของการยอมรับ การพยายามเข้าใจกฎเกณฑ์ ระเบียบและนโยบายการปฏิบัติด้านต่างๆจากหน่วยงานของรัฐที่เข้าไปดำเนินการพัฒนาชุมชน

ด้านการเมือง

การเปลี่ยนแปลงด้านการปกครองของชุมชน ภายหลังจากการดำเนินการปลดอาวุธกลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติและแปรสภาพจากกองทัพเป็นหมู่บ้านราษฎรธรรมดา รัฐได้เข้าไปเริ่มดำเนินการส่งเสริมให้มีการเลือกผู้นำในการปกครองดูแลหมู่บ้านซึ่งในช่วงแรกก่อนพ.ศ.2527 ยังไม่ได้มีการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านตามกฎหมายลักษณะการปกครองท้องที่ โดยการปกครองในระยะแรกยังเป็นการปกครองโดยผู้นำอาวุโสของชุมชนหรือเป็นกลุ่มผู้นำอดีตทหารจีนคณะชาติคือ ในช่วงก่อนพ.ศ.2523 หัวหน้าของหมู่บ้านคือนายพลด้วน ชี เหวิน (นายชีวิน คำลือ) แต่ต่อมาเมื่อนายพลด้วนเสียชีวิต จึงได้มีการแต่งตั้งให้นายพลหลุยส์ ชี เกียน (นายอรุณ เจริญทั้งจรรยา) เป็นหัวหน้าชุมชนตั้งแต่นั้นมา และต่อมาในวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ.2527 ได้มีการประกาศจัดตั้งเป็นหมู่บ้านสันติคีรี หมู่ 18 ตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย และต่อมาในวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2535 ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องแบ่งเขตท้องที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย และประกาศจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2535 ประกอบด้วย 4 ตำบลได้แก่ ตำบลแม่สลองนอก ตำบลแม่สลองใน ตำบลเทิดไทย และตำบลแม่ฟ้าหลวง ก่อนที่จะได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และภายหลัง

จากการจัดตั้งเป็นตำบลแม่สองนอกจึงได้มีการเลือกกำนันตำบลแม่สองนอก โดยกำนันคนแรกของตำบลแม่สองนอกคือ นายอุดม คำลือ ซึ่งเป็นลูกหลานกลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติ (ลูกชาวนายพลตัววัน ซี เหวิน) และมีนายจำเริญ ชีวินเฉลิมโชติ เป็นสารวัตรกำนัน นับได้ว่าเป็นก้าวใหม่หรือเป็นการเมืองใหม่ที่กลุ่มลูกหลานอดีตทหารจีนคณะชาติได้เข้ามามีบทบาทแทนผู้นำอาวุโสแบบดั้งเดิม เพราะเป็นกลุ่มคนที่ผ่านระบบการศึกษาสมัยใหม่และมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองและสามารถนำไปใช้ในการบริหารท้องถิ่นได้ และต่อมาภายหลังพ.ศ.2544 นายบุญช่วย สดขอดสำราญ ก็ได้รับการเลือกตั้งเป็นกำนันตำบลแม่สองนอกต่อจากนายอุดม คำลือ เนื่องจากมีปัญหาเรื่องธุรกิจ สุขภาพ และถูกต่อต้านจากประชาชน และต่อมาเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2540 ตำบลแม่สองนอกก็ได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลและมีสถานภาพเป็นนิติบุคคล

อภิปรายผลการวิจัย (ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2)

จากที่กล่าวมาในข้างต้น เป็นการตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ (1) และข้อที่ (2) ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ว่า การดำเนินนโยบายของรัฐตั้งแต่พ.ศ.2513 ที่เข้าไปดำเนินการปลดอาวุธรัฐไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนแห่งนี้มาโดยตลอด ดังปรากฏเป็นนโยบายด้านการศึกษากการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ การให้สัญชาติ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ความพยายามในการดำเนินนโยบายผสมกลมกลืน (Assimilation) ของรัฐสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ แม้ว่าในด้านหนึ่งจะมีความขัดแย้งแอบแฝงด้วยวาทกรรมการพัฒนา (Discourse) ของรัฐเพื่อเข้าไปยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ชายขอบของสังคมและเพื่อให้เกิดการยอมรับศูนย์กลางของอำนาจรัฐ แต่ก็ไม่ปรากฏความขัดแย้งหรือการต่อต้านอำนาจรุนแรงดังเช่นพื้นที่อื่น นั่นอาจจะเป็นเพราะว่าด้วยเหตุที่ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวก็ตระหนักถึง เหตุปัจจัยในการอพยพเข้ามาในรัฐไทยของตนเอง หรืออาจเป็นเพราะว่าผู้นำของชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีและใกล้ชิดกับอำนาจรัฐในลักษณะของผลประโยชน์ต่างตอบแทน

จากการศึกษาพบว่าชุมชนตำบลแม่สองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีการเปลี่ยนแปลงของชุมชนอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจคือสิ่งที่ขับเคลื่อนชุมชน ผู้ศึกษาจึงมีมุมมองว่า แม้ว่าภายในชุมชนจะมีการพึ่งพาอาศัยกันในการผลิต แต่การพึ่งพาภายในชุมชนเองก็ต้องอาศัยหรือเน้นการพึ่งพาเศรษฐกิจจากภายนอกชุมชน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเป็นหลัก นั้นหมายความว่า ถ้าพื้นที่แห่งนี้ได้รับผลกระทบจากปัจจัยใดๆต่อการท่องเที่ยวแล้ว รายได้หลักจากภายนอกชุมชนย่อมส่งผลกระทบต่อภายในชุมชนได้ ดังนั้น ชุมชนควรจะเน้นการพึ่งพาตนเองมากขึ้นเพราะถ้าหากต่างฝ่ายต่างเน้นการทำการค้าหรือการผลิตเพื่อรองรับการท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว ในอนาคตอาจจะกระทบต่อความสัมพันธ์ภายในชุมชนที่จะเน้นความเป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้น นอกจากนั้น จาก

การศึกษาการกำหนดนโยบายของรัฐต่อชุมชนแห่งนี้ยังพบว่า ควรจะมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายอย่างต่อเนื่องเพราะมีเช่นนั้นก็จะก่อให้เกิดปัญหาความทับซ้อนในด้านของกฎระเบียบในการพัฒนาพื้นที่ตามมาได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ (3) เพื่ออธิบายและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่นตั้งแต่พ.ศ.2540-2552

ผลจากการศึกษาพบว่า การเมืองระดับท้องถิ่นของตำบลแม่สลองนอกตั้งแต่พ.ศ.2540-2552 มีการเปลี่ยนแปลงเชื่อมโยงกับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนและระดับชาติกล่าวคือ การเมืองระดับท้องถิ่นของตำบลแม่สลองนอกในช่วงที่มีการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (พ.ศ.2540-2544) ซึ่งส่งผลให้กำนันเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตำแหน่ง ซึ่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมาจากการเลือกตั้งหมู่บ้านละ 2 คน โดยผลจากการเลือกตั้งก็จะพบว่า กลุ่มชนชั้นนำในทางการเมือง (Governing Elite) ยังคงเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือเป็นลูกหลานของผู้ใหญ่บ้านในแต่ละหมู่บ้าน ในด้านการกำหนดนโยบายให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นหลัก ประกอบกับในช่วงต่อมาเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนชั้นนาระดับสูงจึงนำไปสู่การต่อต้านของประชาชนภายใต้การสนับสนุนของกลุ่มชนชั้นนำอีกกลุ่มหนึ่ง จนกระทั่งนำไปสู่การลงจากอำนาจของกำนันผู้สืบทอดอำนาจมาจากบิดา และการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าวได้ส่งผลต่อเนื่องทำให้การเมืองระดับท้องถิ่นของตำบลแม่สลองนอกตั้งแต่พ.ศ.2544-2548 มีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเป็นกลุ่มที่มีความขัดแย้งกับกลุ่มชนชั้นนำเดิมและเป็นบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงและได้รับการยอมรับจากประชาชน ทั้งนี้การเลือกตั้งพ.ศ.2544 ยังคงเป็นการเลือกตั้งโดยตรงและการแข่งขันทางการเมืองก็ยังคงไม่แตกต่างจากช่วงก่อนหน้านี้คือทั้งในด้านผู้สมัครและประชาชนไม่ได้มีการตื่นตัวทางการเมืองเท่าที่ควร

การเลือกตั้งนายกและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลพ.ศ.2548 เป็นการเลือกตั้งโดยตรงครั้งแรก ซึ่งนับเป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของการเมืองตำบลแม่สลองนอกเพราะมีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลในการเข้าสู่ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นผู้สืบทอดอำนาจและได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารชุดเดิม โดยมีความสัมพันธ์กันในลักษณะของผู้อุปถัมภ์และผู้ได้อุปถัมภ์เพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่างตอบแทน จึงทำให้การแข่งขันในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีคู่แข่งเพียงรายเดียวเท่านั้นและสำหรับในส่วนของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเองก็ยังคงมี

การแข่งขันกันไม่มากนัก โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลเพื่อวางตัวให้รับตำแหน่งหรือร่วมเป็นฝ่ายทีมบริหาร โดยการจัดสรรหรือการวางตำแหน่งทีมฝ่ายบริหารจะให้ความสำคัญกับความเป็นชาติพันธุ์ (Ethnicity) และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity)

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่นของชุมชนตำบลแม่สลองนอกตั้งแต่พ.ศ.2552 เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนมากขึ้นกว่าช่วงก่อนหน้านี้ ซึ่งจะเห็นได้จากบรรยากาศทางการเมืองโดยเฉพาะในช่วงของการเลือกตั้งที่มีการตื่นตัวและมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมากขึ้น อีกทั้งในด้านของผู้สมัครทั้งนายกและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลก็มีจำนวนเพิ่มผู้สมัครมากขึ้น นั้นย่อมหมายความว่า ประชาชนมีโอกาสในการเลือกตัวแทนเพิ่มมากขึ้น (Choice) และคุณสมบัติของผู้สมัครก็ต้องเข้มข้นขึ้นมากด้วยเช่นกัน ด้านผลของการเลือกตั้งก็มีการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลในการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองมากขึ้น ทำให้เกิดการหมุนเวียนของอำนาจ (Circulation) จากเดิมที่เคยผูกขาดอำนาจหรือโครงสร้างอำนาจชุมชนมีลักษณะเปลี่ยนจากการผูกขาดอำนาจ (Monolithic Structure of Power) เป็นการกระจายอำนาจ (Polycentric Structure of Power) เพิ่มขึ้นส่งผลโดยตรงต่อการกำหนดนโยบายที่เริ่มมีการกระจายทั่วทั้งตำบลมากกว่าการกระจุกตัวอยู่ที่ หมู่ 1 บ้านสันติคีรีเท่านั้นโดยเน้นตามความจำเป็นเร่งด่วนของแต่ละโครงการเป็นหลัก

อภิปรายผลการวิจัย (ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3)

จากที่กล่าวมาในข้างต้น เป็นการตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ (3) ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้คือ จากการศึกษาที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะการแตกตัวทางชนชั้นทำให้มีการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มชนชั้นนำ และชนชั้นนำกับประชาชน ทำให้โครงสร้างอำนาจของชุมชน (Community Power Structure) มีการเปลี่ยนแปลงจากโครงสร้างอำนาจแบบผูกขาด (Monolithic Structure of Power) เป็นโครงสร้างอำนาจแบบพหุนิยมหรือโครงสร้างอำนาจชุมชนมีลักษณะหลายศูนย์อำนาจ (Polycentric Structure of Power) และมีผลโดยตรงต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง การหมุนเวียนของอำนาจ (Circulation) การตรวจสอบการใช้อำนาจ/การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการกำหนดนโยบาย ผู้ศึกษามีความเห็นว่ โครงสร้างอำนาจของชุมชนมีลักษณะของการเคลื่อนไหวเป็นพลวัต (Dynamic) มากกว่าหยุดนิ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพิชาย รัตนดิกล ภูเก็ต (2533) ที่พบว่า โครงสร้างอำนาจของชุมชนจะมีการเปลี่ยนแปลงตามบริบทของสังคมและชุมชน แต่กระนั้นแล้วจากข้อค้นพบเกี่ยวกับการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชนส่วนใหญ่ที่พบว่า มีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจำนวนน้อย ที่มีคุณสมบัติที่แตกต่างจากประชาชนในด้านการมีตำแหน่งทางราชการ การมีตำแหน่งทาง

สังคม การมีทรัพย์สินสมบัติหรือมีความมั่งคั่ง จะเป็นกลุ่มบุคคลจำนวนน้อยที่ผูกขาดอำนาจการตัดสินใจในชุมชน (Authoritative Decision-Making) ซึ่งตรงกันข้ามกับการศึกษาในครั้งใหม่ที่พบว่า โครงสร้างอำนาจของชุมชนมีลักษณะหลากศูนย์อำนาจ (Polycentric Structure of Power) หรือมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจ นั่นอาจจะเป็นเพราะว่าชุมชนแห่งนี้มีบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เฉพาะ ดังนั้นการพิจารณาเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจชุมชนจึงต้องมองอย่างรอบด้านและขึ้นอยู่กับบริบทการเปลี่ยนแปลงของชุมชนทั้งที่เกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

สำหรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจจากผูกขาดเป็นโครงสร้างอำนาจแบบกระจายย่อมมีผลต่อการบริหารส่วนตำบล ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลในการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดพหุนิยม (Pluralism) ที่ว่า ชนชั้นนำและมวลชนไม่ได้มีความแตกต่างอย่างถาวรคือ ผู้ที่มีอำนาจหรือชนชั้นนำในเวลาหนึ่งก็ไม่จำเป็นต้องมีอำนาจในช่วงเวลาต่อมา ดังนั้นทุกคนจึงมีโอกาสในการที่จะขึ้นมาเป็นอำนาจ โดยสำหรับปัจจัยที่ผลักดันหรือส่งเสริมบุคคลในการเข้าสู่การมีอำนาจทางการเมืองหรือการเป็นชนชั้นนำในทางการเมือง (Governing Elite) ของชุมชนตำบลแม่สลองนอก เป็นที่น่าสนใจว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Factor) ฐานะ ความมั่งคั่ง มิใช่ตัวแปรที่สามารถอธิบายถึงที่มาของชนชั้นนำได้ ตรงกันข้ามกับงานวิจัยที่ทำการศึกษเกี่ยวกับคุณสมบัติของชนชั้นนำ ที่มักจะพบว่า ชนชั้นนำจะต้องเป็นบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเสมอเช่นงานวิจัยของ จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ (2513) ,สมชัย รักวิจิตร (2514) ,สมจิต ปัญญาศักดิ์ (2528) ,ศรีสมภพ จิตภิรมย์ศรี (2529) และกฤษณะ พินิจ (2539)

นอกจากนั้นการเมืองท้องถิ่นของชุมชนแห่งนี้ยังมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น โดยปัจจัยความเป็นชาติพันธุ์ (Ethnicity) และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) ถูกนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ทางการเมืองมากขึ้นโดยเฉพาะในการเลือกตั้งทั้งสองครั้งที่ผ่านมา (พ.ศ.2548 และพ.ศ.2552) และนำไปสู่ความเห็นของผู้ศึกษาว่า การกระจายอำนาจจากรัฐส่วนกลางสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะชุมชนชายแดนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในด้านหนึ่งมีผลทำให้ความเป็นชาติพันธุ์ (Ethnicity) และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) มีความลึกลับ ซับซ้อน ย้อนแย้ง พร่ามัวและเข้มข้นขึ้น โดยจะขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ทางการเมือง ทั้งนี้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลคือผู้ที่เลือกใช้หรือหยิบใช้ (Joking Identity) ประโยชน์จากความเป็นชาติพันธุ์ (Ethnicity) และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) กล่าวคือ ในบริบทการเมืองท้องถิ่น ด้านหนึ่งก็อาจจะทำให้ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลก้าวพ้นความเป็นชาติพันธุ์เช่น การไม่เลือกเพียงเพราะเป็นพี่น้องอาช่า เป็นพี่น้องคนจีน แต่กลับมองว่าตัวเองเป็นคนไทยมีสิทธิเสรีภาพทางการเมืองและต้องการตัวแทนที่มีคุณภาพ หรือในกรณีการทำงานร่วมกันของนายกและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ในบางครั้งความเป็นชาติพันธุ์หรืออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ก็ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อประสานผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคลเช่น การจัด

ทีมฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ Frederik Barth (1969 อ้างใน ยศ สันตสมบัติ, 2551: 49-50) กล่าวว่าเส้นขอบเขตอันยืดหยุ่นของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เกิดจากการที่สมาชิกในกลุ่มนั้นสามารถที่จะเลือกใช้คุณสมบัติทางวัฒนธรรม (cultural attribute) อย่างใดอย่างหนึ่งที่มิอยู่ในการนิยามความเป็นตัวตนของตนเอง วัฒนธรรมจึงไม่ใช่แบบแผนปฏิบัติหรือความเชื่ออันเดียว (a culture) ที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาแต่โบราณ แต่เป็นพหุวัฒนธรรม (cultures) ที่คนเลือกและปรับเปลี่ยนเพื่อนำมานิยามตนเองและกลุ่ม ขอบเขตหรือความเป็นสมาชิกภาพของกลุ่มชาติพันธุ์จึงเป็นสิ่งที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงไปมาได้

6.2 ข้อจำกัดในการวิจัยครั้งนี้

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่นของชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เป็นการทำการศึกษาวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเป็นการศึกษาแบบเฉพาะกรณี (Case Study) คือ ชุมชนตำบลแม่สลอนนอก อำเภอมะนัง จังหวัด เชียงราย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะคือ เป็นพื้นที่ที่มีนัยสำคัญทางด้านรัฐศาสตร์และเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเชิงพื้นที่ ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะเจาะจงพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งก็มีจุดอ่อนเช่นเดียวกัน เพราะอาจจะไม่สามารถนำผลการศึกษาไปใช้อ้างอิงกับพื้นที่อื่นได้ หากเพียงแต่สามารถนำไปใช้อ้างอิงกับลักษณะพื้นที่ที่มีความใกล้เคียงได้และสามารถนำผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปใช้ศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่นกับพื้นที่อื่นๆ ได้นอกจากนั้นการศึกษามุมมองที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ยังพบข้อจำกัดประการหนึ่งในเรื่อง การสื่อสารระหว่างผู้ศึกษากับผู้ให้ข้อมูลหลักบางรายที่ไม่สามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้ ผู้ศึกษาจึงจำเป็นต้องอาศัยบุคคลในชุมชนเป็นสื่อกลาง (ล่าม) ซึ่งในด้านหนึ่งอาจจะทำให้ข้อมูลมีความคลาดเคลื่อนได้เช่นกัน

6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัย

แนวทางการศึกษาที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่น โดยเน้นอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองบนฐานของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของตำบล ได้ช่วยให้ผู้ศึกษาได้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มชนชั้นนำ และชนชั้นนำกับประชาชนทำให้โครงสร้างอำนาจของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงจากการผูกขาดอำนาจสู่การกระจายอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการหมุนเวียนของอำนาจคือ การเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลในการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง (องค์การบริหารส่วนตำบล) มากขึ้น ดังนั้นผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะแนวทางการศึกษาดังกล่าวนี้เพื่อใช้ในการศึกษาการเมืองท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบล) ในพื้นที่อื่นๆ ที่มีความแตกต่างทางด้านบริบทของพื้นที่ ซึ่งหากมีการศึกษาการเมืองท้องถิ่นในระดับกว้างขวางขึ้น ก็จะช่วย使我们สามารถมองเห็นความคล้ายคลึงและความแตกต่างอันเป็นผลมาจากบริบทของพื้นที่ ที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และอย่างไร ซึ่งความรู้ความเข้าใจดังกล่าวนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเมืองท้องถิ่นให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้นในอนาคต